

CZU: 343.2:340.5

REGLEMENTAREA RĂSPUNDERII PENALE A JUDECĂTORULUI PENTRU PRONUȚAREA CU BUNĂ ȘTIINȚĂ A UNEI HOTĂRĂRI CONTRARE LEGII: UNELE ASPECTE DE DREPT COMPARAT

*Dorin BOTNARENCO**Universitatea de Stat din Moldova*

Acest articol este dedicat analizei comparative a răspunderii judecătorului pentru pronunțarea cu bună știință a unei hotărâri contrare legii potrivit Codului penal al Republicii Moldova, al Ucrainei și al Federației Ruse. Cele mai multe deosebiri la infracțiunile examinate le regăsim la obiect și la latura obiectivă. Pe baza diferențelor evidențiate dintre reglementările examinate sunt propuse remanieri legislative pe plan național.

Cuvinte-cheie: hotărâre, sentință, decizie, încheiere contrară legii, ilegală, judecător, vinovăție, intenție directă, bună știință.

JUDGE'S CRIMINAL LIABILITY FOR KNOWINGLY PRONOUNCING ABOUT AN UNLAWFUL JUDGMENT: SOME ASPECTS OF COMPARATIVE LAW

This article is dedicated to the comparative analysis of judge's criminal liability for knowingly pronouncing about an unlawful judgment in Republic of Moldova, Ukraine and Russian Federation. Most differences in the investigated offences are found in the object and the objective side. Based on the revealed differences, legislative amendments at national level are proposed.

Keywords: judgment, sentence, decision, ruling unlawful, illegal, judge, guilt, direct intention, knowingly.

Introducere

Procesul de înfăptuire a justiției de cele mai multe ori se realizează prin pronunțarea de către judecător (judecători) a unei hotărâri judecătorești (*lato sensu*), finalitatea căreia este executarea acesteia. În acest proces complex, judecătorul poate comite anumite erori, iar în funcție de gravitatea acestora, precum și de forma de vinovăție care este stabilită, se pune întrebarea în privința răspunderii juridice a acestuia. Așadar, potrivit reglementărilor naționale, în funcție de abaterea comisă, judecătorul poate fi tras la răspundere disciplinară, civilă sau penală.

Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni [1] a afirmat că sarcinile de interpretare a legii, de examinare a probelor și de evaluare a faptelor, îndeplinite de un judecător pentru a soluționa cauzele, nu trebuie să dea naștere la răspunderea judecătorului decât în cazuri de rea-credință, intenție, culpă sau neglijență gravă dovedită.

În acest plan, Curtea Constituțională a Republicii Moldova [2, pct.68] a reținut că simpla interpretare a legii, stabilirea faptelor sau aprecierea probelor de către judecători pentru a soluționa cauzele nu trebuie să genereze răspunderea civilă, penală sau disciplinară, chiar și în caz de neglijență ordinară. Judecătorii trebuie să aibă libertate neîngrădită pentru a soluționa cauzele imparțial, potrivit propriei lor convingeri și interpretări a faptelor, precum și în conformitate cu legea aplicabilă. Răspunderea civilă (sau penală) poate limita discreția unui judecător de a interpreta și de a aplica legea. Prin urmare, răspunderea judecătorilor nu trebuie să se extindă asupra interpretării legale pe care o adoptă în procesul de examinare judiciară. Doar erorile săvârșite în mod intenționat, cu abuzul deliberat sau, fără îndoială, cu neglijență repetată sau gravă ar trebui să se soldeze cu acțiuni disciplinare și sancțiuni, răspundere penală sau răspundere civilă.

Curtea Constituțională [2, pct. 69] a mai stabilit că, deși există un anumit element de discreție la interpretarea legilor, stabilirea faptelor și aprecierea probelor, intima convingere a judecătorului urmează să opereze în limita cadrului legal. Intima convingere a judecătorului în luarea unei decizii nu are sensul unei simple opinii subiective a judecătorului, ci acela al certitudinii dobândite de acesta în mod obiectiv, pe bază de probe indubitabile.

Având în vedere aceste exegeze, este esențialmente a se determina fără echivoc ipotezele în care ar putea surveni răspunderea penală a judecătorului pentru pronunțarea unei hotărâri contrare legii. În acest plan, prezentul studiu de drept comparat vine să pună în evidență unele asemănări și deosebiri dintre prevederile simi-

lare în materie potrivit legislației Republicii Moldova, Ucrainei și Federației Ruse în scopul identificării soluțiilor optime de eficientizare a răspunderii penale a judecătorului pentru fapta specificată la art.307 CP RM.

În general, în domeniul dreptului, analiza comparativă poate fi realizată pe câteva niveluri, în dependență de obiectul cercetării. Primul nivel se referă la compararea normelor de drept (denumită și microcompararea). Al doilea nivel se referă la analiza comparată a instituțiilor și ramurilor de drept (denumită și compararea instituțională sau ramurală). Al treilea nivel se referă la compararea sistemelor de drept în întregime (denumită și macrocompararea) [3, p.13-14].

În studiul de față, analiza comparativă o vom face la primul nivel, astfel încât obiectivul nostru vizează examinarea prin comparație a normelor similare care stabilesc răspunderea penală pentru pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii din legislația Republicii Moldova, din cea a Ucrainei și a Federației Ruse.

Rezultate și discuții

Ab initio, considerăm necesară reflectarea reglementărilor avute în vedere în studiul prezent în termenii descriși în legislație.

În legislația națională, răspunderea penală a judecătorului pentru pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii este stabilită la art.307 din Codul penal. În conținutul acestui articol sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o variantă agravată. Prima variantă-tip de infracțiune este prevăzută la art.307 alin.(1) CP RM, care constă în pronunțarea cu bună știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii. A doua variantă-tip de infracțiune este reglementată la art.307 alin.(2) lit.a) CP RM, care prevede răspunderea penală pentru pronunțarea cu bună știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii legată de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Varianta agravată este specificată la art.307 alin.(2) lit.c) CP RM, fiind exprimată prin pronunțarea cu bună știință de către judecător a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii soldată cu urmări grave.

O normă similară este stabilită și la art.305 din Codul penal al Federației Ruse (cu denumirea „Emiterea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri sau a altui act judecătoresc care nu corespunde cerințelor legii”) [5], care prevede o variantă-tip de infracțiune și o variantă agravată.

În particular, la art.305 alin. (1) din Codul penal al Federației Ruse este stabilită răspunderea penală pentru emiterea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri sau a altui act judecătoresc care nu corespunde cerințelor legii („неправосудный”).

Varianta agravată este specificată la art.305 alin.(2) din Codul penal al Federației Ruse, care stabilește răspunderea penală pentru aceeași faptă (reglementată la alin. (1)), legată de emiterea unei sentințe ilegale de privare de libertate sau care a cauzat alte consecințe grave.

În Codul penal al Ucrainei [6], o infracțiune asemănătoare (cu denumirea „Pronunțarea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri, încheieri sau decizii care nu corespunde cerințelor legii”) este prevăzută la art.375 într-o variantă-tip și o variantă agravată.

Varianta-tip se regăsește la art.375 alin.(1) din Codul penal al Ucrainei, fiind exprimată prin pronunțarea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri, încheieri sau decizii care nu corespunde cerințelor legii.

Varianta agravată este reglementată la art.375 alin.(2) din Codul penal al Ucrainei, stabilind răspunderea penală pentru pronunțarea de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri, încheieri sau decizii care nu corespunde cerințelor legii și care a cauzat urmări grave sau care a fost săvârșită din interes material, din alte interese personale sau în scopul obstrucționării activității profesionale a jurnalistului.

Așa cum se desprinde evident din textele legale citate *supra*, infracțiunile prevăzute la art.307 CP RM, la art.305 din Codul penal al Federației Ruse și la art.375 din Codul penal al Ucrainei comportă atât unele asemănări, cât și unele deosebiri.

Cel mai probabil, asemănările dintre normele examinate își au originea în prevederea de la art.338 din Codul penal-model al statelor membre ale CSI [7]. Potrivit articolului menționat, intitulat „Emiterea cu bună știință a unei sentințe, hotărâri sau altei decizii judecătorești”: (1) *Emiterea de către judecată cu bună știință a unei sentințe, hotărâri sau altei decizii judecătorești care nu corespunde cerințelor legii se consideră infracțiune de gravitate medie.* (2) *Aceeași faptă, legată de emiterea unei sentințe ilegale de privare de libertate sau care a cauzat din imprudență urmări grave, se consideră infracțiune gravă.*

Având în vedere elementele componente de infracțiune, vom pune în evidență cele mai proeminente deosebiri pe care le comportă aceste incriminări și, tangențial, vor fi arătate și unele similitudini.

În primul rând, trebuie să remarcăm diferențele referitoare la **obiectul imaterial** al infracțiunii.

In concreto, în cazul infracțiunii prevăzute la art.307 alin.(1) CP RM, obiectul imaterial îl reprezintă hotărârea, sentința, decizia sau încheierea contrară legii, în timp ce conform reglementărilor din Codul penal al Federației Ruse (art.305 alin.(1)), obiectul (material) îl constituie sentința, hotărârea sau alt act judecătoresc care nu corespunde cerințelor legii, iar potrivit prevederilor Codului penal al Ucrainei (art.375 alin.(1)), obiectul imaterial este sentința, hotărârea, încheierea sau decizia care nu corespunde cerințelor legii.

Remarcăm, așadar, că atât legiuitorul din Republica Moldova, cât și cel din Ucraina, au recurs la o enumerare exhaustivă a actelor judecătorești care trebuie să corespundă prevederilor legale, iar o extindere a aplicării normei în cazul pronunțării altor acte ar contraveni principiului legalității (cum ar fi, în cazul Republicii Moldova, lăsarea în afara ariei de acoperire de către norma de la art.307 CP RM a ordonanțelor judecătorești).

Sub aspectul tehnicii legislative, considerăm că este mult mai potrivită formularea din Codul penal al Federației Ruse, care utilizează sintagma „sau a altui act judecătoresc”, sintagmă ce poate acoperi, în principiu, orice act emis de instanța de judecată. Or, dacă legiuitorul moldav ar adopta o atare redactare, ordonanțele judecătorești ar intra sub incidența normei prevăzute la art.307 CP RM.

Din perspectiva laturii obiective, în cazul infracțiunii specificate la art.307 alin.(1) CP RM, aceasta se exprimă în acțiunea de pronunțare a unei hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii. Se are în vedere citirea în ședința de judecată a rezultatului deliberării judecătorului sau completului de judecată, subsemnat de către acel judecător sau de către membrii acelui complet de judecată [8, p.780]. Infracțiunea se consideră consumată din momentul pronunțării hotărârii, sentinței, deciziei sau încheierii, iar în cazul celei menționate la art.307 alin.(2) lit.a) CP RM se cere suplimentar de a stabili că pronunțarea hotărârii, sentinței, deciziei sau încheierii să fie legată de învinuirea de săvârșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

În viziunea legiuitorului ucrainean, potrivit dispoziției de la art.375 alin.(1) din Codul penal, fapta se exprimă în pronunțarea unei sentințe, hotărâri, încheieri sau decizii care nu corespunde cerințelor legii, moment din care infracțiunea se consideră consumată. Deci, trebuie să fie întreprinse astfel de acțiuni ca întocmirea documentului, semnarea și pronunțarea hotărârii în ședința de judecată. Pentru calificarea faptei nu contează dacă hotărârea a intrat în vigoare, a fost executată sau dacă au survenit careva urmări [9, p.32-33].

Concomitent, latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art.305 alin. (1) din Codul penal al Federației Ruse se exprimă prin emiterea cu bună știință de către judecător (judecători) a unei sentințe, hotărâri sau a altui act judecătoresc care nu corespunde cerințelor legii. În mod diferit de reglementările din legislația Republicii Moldova și din cea a Ucrainei, infracțiunea se consideră consumată din momentul semnării de către toți judecătorii a actului judecătoresc care nu corespunde cerințelor legii, fără a se ține cont de ulterioara pronunțare a acestuia, fie de momentul intrării sale în vigoare [10, p.618].

Pornind de la cele arătate mai sus, toate infracțiunile examinate sunt formale, diferența fiind sesizată în cazul faptei de la art.305 alin.(1) din Codul penal al Federației Ruse, infracțiunea fiind consumată din momentul semnării de către toți judecătorii a actului judecătoresc și nu din momentul pronunțării acestuia (cum este în cazul Republicii Moldova și al Ucrainei).

Considerăm această abordare mai apropiată realității, deoarece există situații în care instanța de judecată examinează unele chestiuni fără participarea sau înștiințarea părților (cum ar fi recursurile împotriva încheierilor – art.426 alin.(3) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova; recursurile împotriva deciziilor instanțelor de apel – art.444 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova).

În asemenea cazuri, instanța de judecată emite actul procedural (spre exemplu, decizia) și nu-l pronunță. Spre exemplu, potrivit art.428 alin.(1) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova: „*Decizia instanței de recurs emisă după examinarea recursului împotriva încheierii rămâne irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se plasează pe pagina web a instanței la data emiterii*”, iar potrivit art.445 alin.(3) din același Cod: „*În urma examinării recursului, instanța de recurs emite o decizie care rămâne irevocabilă din momentul emiterii. Decizia se consideră a fi emisă din momentul plasării acesteia pe pagina web a Curții Supreme de Justiție*”.

În asemenea cazuri, deciziile se emit și nu se pronunță, iar acest lucru ar crea situații de incertitudine la aplicarea legii. Tocmai de aceea, pentru racordarea la normele procesuale, ar fi oportună modificarea normei de la art.307 alin.(1) CP RM, în particular prin înlocuirea cuvântului „pronunțarea” cu „emiterea”.

Latura subiectivă a infracțiunilor examinate prin comparație se manifestă numai prin intenție directă [8, p.781; 9, p.33; 10, p.618]; or, acest lucru reiese expres din utilizarea sintagmei „cu bună știință”, care sugerează că subiectul infracțiunii manifestă certitudine și cunoaște fără echivoc că hotărârea, sentința, decizia sau încheierea sunt contrare legii.

Motivul sau scopul infracțiunii nu are relevanță la calificarea faptei, cu excepția variantei agravate prevăzute la art.375 alin.(2) din Codul penal al Ucrainei, care prevede semnul obligatoriu (motivul) – din interes material.

Subiectul infracțiunii este unul special – judecătorul. De remarcă, însă, că în legislația Republicii Moldova legiuitorul a utilizat termenul la singular – judecătorul, în timp ce în legislația Ucrainei și în cea a Federației Ruse termenul respectiv este utilizat atât la singular, cât și la plural – judecătorul (judecătorii). Pentru a evita interpretarea defectuoasă a normei specificate la art.307 CP RM, considerăm oportun de a specifica expres în conținutul textului incriminator că infracțiunea poate fi comisă atât de un singur judecător, cât și de un complet format din mai mulți judecători.

Concluzii

În rezultatul studiului efectuat considerăm necesară intervenția legiuitorului în planul modificării normei specificate la art.307 CP RM, în particular prin: inserarea la art.307 CP RM alin.(1) a sintagmei „sau alte acte judecătorești” după termenul „încheieri”, conform normei similare prevăzute în Codul penal al Federației Ruse; înlocuirea în conținutul normei de la art.307 alin.(1) CP RM a cuvântului „pronunțarea” cu „emiterea”, având în calitate de prototip norma prevăzută la art.305 din Codul penal al Federației Ruse; specificarea în conținutul textului incriminator că fapta se referă atât la un singur judecător, cât și la un complet format din mai mulți judecători, după modelul normelor prevăzute la art.305 din Codul penal al Federației Ruse și la art.375 din Codul penal al Ucrainei.

Referințe:

1. Avizul nr.18 (2015) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni privind poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă. [Disponibil pe <https://rm.coe.int/16805a4c79>]
2. Hotărârea Curții Constituționale nr.12 din 28.03.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 307 din Codul penal (răspunderea penală a judecătorilor). În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2017, nr.162-170.
3. САИДОВ, А.Х. *Сравнительное правоведение*. Москва: Норма, 2006.
4. Codul penal al Republicii Moldova, nr.985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
5. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996. [Disponibil pe <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891>]
6. Кримінальний кодекс України № 2341-III от 05.04.2001. [Disponibil pe <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/2341-14>]
7. Модельный Уголовный кодекс для государств-участников СНГ. [Disponibil pe <https://iacis.ru/upload/iblock/753/019.pdf>]
8. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal*. Partea Specială. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
9. ОВЧАРЕНКО, Е.Н. Ответственность судьи за неправосудное решение в Украине и РФ: сравнительно-правовой анализ. В: *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, 2013, №3.
10. ЗЕМЛЮКОВ, С.В., ИНОГАМОВА-ХЕГАЙ, Л.В., КОМИССАРОВ, В.С. и др. *Российское уголовное право. Особенная часть*. Санкт-Петербург: Питер Пресс, 2008.

Date despre autor:

Dorin BOTNARENCO, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: botnarencodrin@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1742-5913

Prezentat la 22.10.2019